

PROIECTUL DADA FLASH-BACK ÎN IMAGINI, IMPRESII, ȘI CÂTEVA IDEI

Ana-Maria POPESCU

Proiectul DaDa s-a desfășurat la Muzeul Național al Literaturii Române, între 2 și 10 octombrie a.c. Au fost nouă zile-maraton cu ateliere de creație, workshop de teatru și conferințe, aducând în centrul atenției modelele franceze în literatură și artă. Finanțat cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor în cadrul Anului Francofoniei 2006, proiectul s-a adresat, în principal, elevilor și profesorilor, ca principali beneficiari. Însă manifestările din ultimele trei zile au lărgit adresabilitatea către publicul larg, cât mai divers, și chiar fără limitări – de vârstă, pregătire profesională etc.

Jurnal de eveniment

Proiectul DaDa a fost gândit sub forma a trei module interdisciplinare, cu scop educativ, care să readucă în centrul atenției modelele franceze în literatură și artă. Primele două module, desfășurate între 2 și 7 octombrie au fost ateliere de creație pentru elevi, iar modulul al treilea, între 8 și 10 octombrie, adresat în special profesorilor, dar și publicului larg, a fost un set de mini-conferințe susținute de specialiști pe teme din diverse domenii.

Modulul I, primele trei zile, numit AnapoDaDa, au fost trei ateliere de creație pentru elevi clasele IV, V, VI, VII, X și XI. Primele două ateliere, Altfel/Different și Mișcare/Mouvement – coordonate de Dorothea Nicolescu (muzeograf la Muzeul Național al Literaturii Române) și Aura Clara Marinescu (în prezent jurnalistă la Cronica Română, însă cu o substanțială experiență didactică în urmă) – au fost centrate pe joc și joacă, experimentând

și provocând la creație pe copii, care și-au corectat și ideea cu care veniseră că se află la „Muzeul Francofoniei“. Au avut de descoperit cam ce înseamnă francofonie și de ce au tot auzit acest cuvânt în jurul lor tot timpul în ultima vreme. A treia zi atelierul Schimbare /Changement, coordonat de Alexandru Matei (lector la catedra de franceză a Universității Spiru Haret și critic literar) i-a provocat pe liceeni la a asculta o prelegere despre avangarda literară franceză, tehnicile și procedeele de avangardă, și, în urma discuțiilor, au avut teme de lucru.

Modulul al doilea al proiectului, TeatruDaDa, un workshop de teatru coordonat de Iulia Popovici (jurnalistă și critic de teatru), i-a adus împreună tot pe liceeni, care au vizionat o piesă de teatru, au discutat și au scris, pe echipe, mici piese-experiment.

Modulul al treilea, 8, 9 și 10 octombrie, a fost un maraton de „mini-conferințe“, după cum le-am tot numit noi, pentru că, deși subiectele alese au fost cât se poate de serioase, au stat tot sub semnul experimentului și al neconvenționalului atât ca tip de discurs, cât din punct de vedere al temelor alese de conferențieri. Prima zi, AvangArtele, a fost un spectacol în sine, și asta nu pentru că a fost duminică. După o prelegere-ilustrată a profesorului de istorie a artei Dan Păcurariu, a urmat muzică (un grup vocal care a creat muzical o mică istorie a muzicii clasice franceze, plus o piesă de avangardă, care evident, disona total de tot restul muzicii și a fost clar pentru toată lumea de ce avangarda în muzică rămâne un moment singular și fără alte ecouri sau influențe după) și apoi un

moment de teatru experimental cu Teo Herghelegiu, de fapt, cu publicul, pentru că regizoarea doar a oferit obiectele cu care publicul a trebuit să improvizeze.

A doua zi, Francofoniada – pentru care am avut cele mai mari emoții, pentru că prelegerile păreau ceva foarte academic –, au fost invitați să vorbească despre limbă, traducere și matematică: academicianul Marius Sala, traducătorul Bogdan Ghiu și profesorul (de matematică, dar și un cunoscut traducător) Liviu Ornea.

Ultima zi, Mode-le, a cuprins arhitectură, modă, instituții, conferențieri fiind: arhitect Cătălin Berescu, Anghel Dumitrescu (de la Casa de modă DaDa) și Nicolae Țone (Institutul de Avangardă, care a preferat să nu vorbească despre Institutul pe care-l conduce, ci a făcut o apologie pentru istorie literară, plecând de la un vers al lui Tristan Tzara). Cătălin Berescu a pus sub semnul întrebării o anumită tendință, sau modă la un moment dat, de a compara între ele orașe întregi, și a selectat mici elemente de urbanism care pot apropia Bucureștiul de Paris.

Titlul tuturor modulelor și al activităților pe zile conține cuvântul DaDa, iar logo-ul folosit, căluțul de lemn, i-a încântat nu numai pe copii, așa cum am sperat noi, ci și pe cei mari, care au îmbrăcat cu mare plăcere tricourile promoționale, ba unii dintre invitați ne-au mai cerut chiar și pentru a le dăruia apropiaților.

În afara chestionarelor, la care majoritatea copiilor au răspuns favorabil, ar mai fi un criteriu tare că le-a plăcut, chiar două: primul, faptul că atelierelor s-au lungit substanțial peste

timpul planificat inițial, și mai ales, refuzul pauzelor, neîntrerupându-se nici măcar pentru masă, preferând să o lase la sfârșit.

Copiii ne-au mărturisit, cu sinceritatea specifică vârstei, că nu numai spațiul, ci și ceea ce li s-a oferit, a creat un fel de mică fantă în stereotipiile de zi cu zi, în care, dincolo de atmosfera de vacanță și de joc, ei au plecat mulțumiți și importanți. Toți s-au arătat dornici de a reveni cât mai curând la muzeu, iar noi mizăm mult pe ei, pentru că am vrut, prin aceste ateliere, să experimentăm un model de bună practică pentru a putea dezvolta în continuare la muzeul literaturii programe educaționale cu și pentru copii.

Ce ne-au povestit coordonatorii de ateliere

Primele două ateliere

2 octombrie – prima zi din desfășurarea proiectului DaDa, primul atelier de creație: Altfel - Différent, copii de clasa a IV-a. După ce, împreună cu Aura Clara Marinescu, preabuna mea colaboratoare, am povestit câteva minute despre Francofonie și, i-am convins că aceasta este mai mult decât “ocazia” celor trei zile libere de care s-au bucurat între 27 și 29 septembrie, am intrat pe tărâmul Avangardei, tema generală a întregului proiect. Am crezut că va fi foarte greu să-i fac să înțeleagă, să guste măcar un strop de Avangardă, dar am fost surprinsă de puterea lor de înțelegere, maturitatea, creativitatea și intuiția lor. Ajutându-ne de o paralelă cu arta

plastică, le-am arătat copiilor că există moduri foarte diverse de manifestare artistică și i-am îndemnat și pe ei să se exprime altfel. Primul pas a fost să “reconstituim” poezia lui Dalocrin, “Moartea Pământului”; fiecare copil a primit câte un vers pe care l-a desenat, am afișat în ordine desenele, după care “le-am citit”. Au urmat alte activități: s-au jucat de-a copiii-cuvinte, au compus versuri în care ordinea cuvintelor a fost dictată de hazard, au scris poezii pline de imaginație, au combinat româna cu franceza, au decodificat limba spargă a Ninei Cassian și au făcut puzzle-uri.

3 octombrie – atelier Mișcare – Mouvement, copii de clasa a VI-a și a VII-a. Pe participanții acestui atelier i-am pus în mișcare printr-o serie de interactivități; una dintre cele mai incitante a fost să rupem logica în două!...aproape la propriu. Copiii au primit proverbe românești și franțuzești pe care le-au rupt în două, le-au amestecat și le-au remixat. A fost o adevărată distracție să citim combinații precum: “Cine se scoală de dimineață, nu se caută la dinți”, “Foamea, vole un bœuf” sau “Chien qui aboie, e cel mai bun bucătar”. Și la acest atelier copiii au dat dovadă de o imaginație debordantă. Au descifrat caligramele lui Apollinaire, după care au compus propriile lor caligrame, extrem de originale, au scris în colaborare (fiecare câte o frază sau două) ultima pagină a unui roman, în aproximativ 20 de variante și au confecționat pălărimi – pălării pe care au lipit versuri – creații proprii.

Ce am dorit să facem prin aceste ateliere? Am încercat să redescoperim împreună unele modele culturale

franceze și să îi provocăm pe copii, să îi îndemnăm să fie avangardiști, să-i stimulăm să avanseze în creativitate, să folosească mijloace de exprimare diverse, ne-impuse, alese sau inventate de ei. Am dorit să privească muzeul ca pe un loc relaxant, primitiv, ca pe un mijloc de informare, dar și ca pe o sursă de inspirație.

Într-un fel, mi-aș fi dorit să am ocazia generației lor, cine știe, poate aș fi ajuns pictoriță sau poetesă, totuși îmi place să fiu și muzeograf :)

Dorothea NICOLESCU

Avangarda pe înțelesul copiilor

Fără cuvinte mari, proiectul inițiat de Muzeul Literaturii Române, acela de a-i familiariza pe elevi, clasați pe categorii de vârstă, cu ideea și cu procedeele avangardiste, a fost unul reușit - fără, vorba sloganului publicitar, exagerări poetice. Liceenii cărora le-am ținut o prelegere despre avangarda franceză au fost încântați să treacă din pielea ascul-tătorului în cea a performerului: să de-ucepeze reviste și ziare, să lipească cu-vinte și imagini, să se joace cu sintaxa și poate să spargă albiile de sens ale limbajului. Asta în teorie. În practică, copiii sunt niște ființe umane ceva mai mici, destul de înțesate de prejudecăți și de nesigure pentru a profita de toată libertatea profesată și practică de ceea ce a fost odată avangarda. Așa se face că, dintre temele propuse spre lucru și experiment, nici unul dintre copii n-ales o temă perversă - descrieți o împreunare, între două ființe oarecare, fără s folosiți cuvinte vulgare - dar unii n-au ocolit altele cu potențial subversiv: faceți-vă portretul cât mai respingător

cu puțință și descrieți o execuție publică (această ultimă temă în ordinea bretoniană de idei suprarealiste). Așa am descoperit că talentul literar nu presupune neapărat cultură literară, chit că una fără cealaltă nu duc nicăieri.

Dar de ce să ducă undeva, dacă tot e să-l evocăm pe Tristan Tzara, anarhistul literar care a rupt-o repede cu suprarealiștii parizieni angajați politic? În fond, asta-i creația avangardistă: un moment de explozie energetică repede fixat pe hârtie sau pe pânză, care nu vine din nimic și nu se duce spre nimic: un acum pur, cu venele tăiate.

Alexandru MATEI

Alabalaportocala... cine-i dramaturg?

Au fost 15 în prima zi, au rămas 11 până într-a treia. Au stat cuminți aproape o oră, urmărind o înregistrare feroasă (tehnologia, bat-o vina) cu No Mom's Land, urmărind textul pe hârtie (de auzit, mai greu...) – pentru că tema era avangarda francofonă, și ce poate fi mai francofon-avangardist decât Radu Afrim rescriind Prima iubire a irlandezo-francezului Beckett...

Au scris texte, singuri sau în grupuri de doi, pe tema primei iubiri, plecând de la replici beckettiano-afrimene extrase la întâmplare dintr-o urnă improvizată. Texte pe care și le-au transformat singuri în mini-spectacole lectură, cu distribuție improvizată în interiorul grupului.

Maria face cursuri de teatru, undeva pe la Piața Amzei, și i-a plăcut enorm Elizaveta Bam a lui Tocilescu. Mădălina e o fată timidă, cu mult simț poetic și neuro-asteniile vârstei. Alex, Vlad, Vladimir, Cristina și Roxana sînt

rockeri, cu simțul umorului și atitudini cinic-ironice; rockeriță e și Adelina (una din cele două), care părea totuși să-și găsească afinități mai degrabă în grupul house, cu Denisa și cealaltă Adelina în frunte.

Mădălina a scris monologul unei fete care moare de tristețe. Piesa Adelinei a doua e dialog-monologul unui bărbat matur care vrea să se sinucidă, iar a Denisei, un dialog dintre un avocat și un pensionar brusc hotărât să devină la rându-i avocat.

Maria și Vladimir s-au luat în serios: în textul lor, bunicul dă semne că a murit, nepotul se panichează, cheamă vecinii – vecina - bătrânul se trezește și se pune de-o idilă.

Vlad și Cristina au o nemărturisită problemă cu realismul (ca reacție la probabil nu suficient de subtilele mele explicații despre actorul care nu poate juca idei și-și caută întotdeauna motivații în ordinea concretului), drept care piesa lor e o fantasy inspirată de jocuri pe calculator, altoite cu ceva Matrix. Din păcate, nimeni nu văzuse I Hate Helen...

Alex și Roxana au vrut să facă mișto (pentru că nici lor nu le place realismul); a ieșit un text despre un tip - posesor de plită electrică, rămas fără curent pe când poftea amarnic la omletă, care ia la rând ușile vecinilor în căutare de ajutor și sfârșește prin a-și găsi iubirea vieții.

Prin urmare, ne-am răs. Și nu știu lor, dar mie mi-a rămas un sentiment de neîmplinire: ce se va întâmpla cu aceste texte și cu jocul de-a dramaturgia a copiilor ăstora? Probabil, nimic. Deși nouă ne-ar plăcea să ne mai jucăm...

Iulia POPOVICI

Cine are nevoie de teatru independent?

Tema – ce să mai...! Cum, de unde și de ce s-o apuci, ținând cont de faptul că timpul alocat era de... 15 minute. Așa că am efectuat un scurt happening, după o și mai scurtă introducere în problemă, pe considerentul că azi, vangardă=frondă=atitudine=polemică=expresie artistică a reacțiilor la unele fenomene sociale/general-umane care ne înconjoară (a se citi ne agresează!). Și ce putea fi mai potrivit decât un exercițiu ludic cu publicul, pe o piesă mixată PARAZIȚII cu Gigi Becali; participanții fiind invitați să se joace cu diferite obiecte oferite de MLR și să se

manifeste liber, în timp ce un tânăr serios și profesionist îi filma... Pe urmă am vizionat materialul, și toată lumea a părut decent satisfăcută de propria prestație. Concluzie – românul este dezinvolt și pus pe joacă (minunată chestie), mai rămâne să-și adune bruma de curaj (!) și să protesteze serios. Ah, ce vis îndrăzneț!...

Teo HERGHELEGIU

[O parte din textele de mai sus au fost publicate și în Suplimentul dedicat Proiectului DaDa, în revista *Observer Cultural* nr. 86, din 19-25 octombrie, 2006.]